

MIRUNA
POPESCU

IDENTITATE
ȘI SECURITATE
NAȚIONALĂ

MĂRCI IDENTITARE
ÎN DISCURSUL MEDIATIC
PE TEMA CENTENARULUI
MARII UNIRI

CUPRINS

INTRODUCERE	7
CAPITOLUL I: IDENTITATE (SUPRA)NAȚIONALĂ	15
1.1. ANALIZA CONCEPTULUI DE IDENTITATE SUPRANAȚIONALĂ.....	21
1.2. TEORII INIȚIALE PRIVIND IDENTITATEA SUPRANAȚIONALĂ.....	27
1.3. TEORII RECENTE CU PRIVIRE LA IDENTITATEA SUPRANAȚIONALĂ.....	44
CAPITOLUL II: IDENTITATE NAȚIONALĂ ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ	53
2.1. RELEVANȚA IDENTITĂȚII NAȚIONALE PENTRU SECURITATEA NAȚIONALĂ.....	53
2.2. ANALIZA CONCEPTULUI DE IDENTITATE NAȚIONALĂ	59
2.3. LOCUL ȘI ROLUL IDENTITĂȚII NAȚIONALE ÎN CADRUL DOCUMENTELOR STRATEGICE	109
CAPITOLUL III: CONSTRUIREA IDENTITĂȚII NAȚIONALE	125
3.1. PARADIGMA CONSTRUCTIVISTĂ	125
3.2. CONSTRUCȚIA NARAȚIUNILOR	154
3.3. TEORIA SECURITIZĂRII – SECURITATEA CA ACT DE VORBIRE	166

CAPITOLUL IV: ROLUL DISCURSULUI MEDIATIC ÎN CONSTRUIREA IDENTITĂȚII NAȚIONALE 173

- 4.1. ROLUL DISCURSULUI MEDIATIC ȘI AL NARAȚIUNILOR ÎN CONSTRUIREA IDENTITĂȚII... 173
- 4.2. ROLUL MASS-MEDIA ÎN REPREZENTAREA PUBLICĂ ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE..... 181
- 4.3. REPREZENTAREA MEDIATICĂ A IDENTITĂȚII NAȚIONALE ÎN CONTEXTUL CENTENARULUI ROMÂNESC..... 190

CONCLUZII 267

BIBLIOGRAFIE: 273

- ANEXA nr.1: *Tabloul ramurilor de știință potențial atinse de problematica identității, realizat în baza Hotărârii de Guvern nr.326 din 23 mai 2019..... 295*
- ANEXA nr. 2: *Lista portalurilor analizate 296*
- ANEXA nr. 3: *Apariții online ale cuvântului cheie „Centenar” 321*
- ANEXA nr. 4: *Setarea tonului pozitiv 322*
- ANEXA nr. 5: *Setarea tonului negativ..... 326*
- ANEXA nr. 6: *Evoluția tonului..... 330*
- ANEXA nr. 7: *Discursuri cuprinse în proiectul „Centenarul meu” 331*

INTRODUCERE

Prin intermediul tezei de doctorat *Identitate și securitate națională. Mărci identitare în discursul mediatic pe tema Centenarului Marii Uniri*, ne-am propus să investigăm raporturile existente între identitate și securitate națională, din perspectiva manierei în care se construiește discursiv identitatea națională. Plecând de la această problemă de cercetare, obiectivul general al cercetării a vizat evidențierea construcției narrative a identității naționale pe baza discursului mediatic, în contextul sărbătoririi Centenarului Marii Uniri. Relevanța acestui context a fost dată de simbolistica evenimentului care a marcat împlinirea a 100 de ani de la Marea Unire și care s-a construit în jurul statului național, unitar, român, ca dimensiune a conceptului de identitate națională. Obiectivul de cercetare a fost urmărit prin intermediul întrebărilor de cercetare avute în vedere pe parcursul celor patru capitole ale lucrării, atât în abordarea teoretică a tezei, cuprinsă în primele trei capitole, cât și în capitolul final, dedicat studiului de caz. Întrebările cercetării, direct testabile, cu nivel minim de generalitate în limitele ariei de studiu, au fost următoarele:

1. Cum se integrează conceptul de identitate națională în noile construcții identitare supranaționale?
2. Care este rolul identității naționale în cadrul securității naționale?

3. Cum se construiesc identitățile în prezent și care este rolul narațiunilor în construirea identităților?
4. Care este rolul discursului mediatic în construirea identității naționale?
5. Care este dinamica discursului mediatic într-un context istoric relevant, precum cel reprezentat de sărbătorirea Centenarului, și care sunt mărcile identitare în discursul mediatic din presa online din România?

Cercetarea a plecat de la legătura definitorie dintre identitatea națională și securitatea națională, având un cadru teoretic dat de paradigma constructivistă, conform căreia identitatea se construiește în mod discursiv prin narațiunile din spațiul public. Având acest unghi de analiză constructivist, care plasează identitățile alături de norme, idei și interese la baza construcției sociale a realității, lucrarea a investigat în mod particular discursul mediatic, construit cu ocazia Centenarului, considerând că acesta relevă o narațiune identitară actuală și concludentă pentru ceea ce reprezintă percepția sinelui în România contemporană. Conturarea conceptului de identitate națională cu ajutorul elementelor care se desprind din narațiunile analizate, a oferit forma concretă a acestui construct social fundamental pentru securitatea națională.

Pentru a răspunde problemei de cercetare din cadrul volumului *Identitate și securitate națională. Mărci identitare în discursul mediatic pe tema Centenarului Marii Uniri* am parcurs dosarul teoretic al studiilor identitare în manieră deductivă, plecând de la „Identitatea (supra) națională”, obiect de studiu în cadrul primului capitol, continuând cu analiza raporturilor dintre identitate și securitate națională (palier la nivelul căruia am întreprins și o cercetare calitativă asupra modalităților de reflectare a identității naționale în documentele strategice românești din perioada postcomunistă), pentru a mă focaliza asupra identității construite și a opta, asumat, pentru paradigma constructi-

vistă de interpretare a construirii identității naționale. În acest sens, capitolul III tratează aspecte privitoare la paradigma constructivistă, la construcția narațiunilor și la teoria securitizării, cu accent pe securitatea înțeleasă ca act de vorbire, în acord cu teoriile inițiate de școala lingvistică de la Oxford, fondată de John Langshaw Austin. Această așezare asumată în paradigma constructivistă rezultă din identificarea amprențelor constructiviste în corpul ultimelor strategii naționale de apărare și, mai ales, dintr-o proiecție de factură pozitivistă asupra cunoașterii, așa cum rezultă din încercarea de mapare a domeniilor cunoașterii, convergente în raport cu problematica de studiat.

Interesul manifestat pentru noțiunea de identitate, pentru analiza numeroaselor fațete ale conceptului, a generat consultarea unui număr însemnat de lucrări de specialitate ce au ca obiect această temă. Pentru a avea o viziune de ansamblu asupra semnificațiilor variate ale noțiunii de identitate, ne-am propus în continuare să investigăm teoriile principale care au fost formulate în domenii ale cunoașterii, plecând de la cunoașterea filosofică, cea care așază fundamentul problematic al dezbaterilor ulterioare în diferitele ramuri ale științei, pentru ca ulterior să le analizăm în raport cu aceste direcții din cadrul științelor sociale și umaniste și cu cele stabilite de școlile de cunoaștere (unele dintre ele transdisciplinare). Pentru aceasta, ne-am propus să construim un tablou al ramurilor de știință potențial atinse de problematica identității, apelând la nomenclatorul național al domeniilor și specializărilor programelor de studii (vezi Anexa 1), pentru o radiografie completă a acestor arii ale cunoașterii și pentru identificarea școlilor de gândire de interes în problematica noastră. În proiecția direcțiilor de studiu cu relevanță în problematica identității, am parcurs domeniile fundamentale, ramurile de știință, domeniile și subdomeniile, evidențiind mai întâi domeniile relevante în ceea ce privește identitatea, apoi cele relevante în privința identității naționale din perspectiva securității naționale.

Așezarea în câmpul corespunzător de cunoaștere și, mai ales, în paradigma adecvată de studiu, au permis proiectarea unei cercetări elaborate în raport cu problematica de studiat, mai precis analiza cantitativă și calitativă a unui eveniment major, Centenarul Marii Uniri, din perspectiva potențialului constructiv al discursului public utilizat. În acest sens, capitolul ultim, intitulat „*Rolul discursului mediatic în construirea identității naționale*”, răspunde aplicat, prin cercetarea proiectată, aspectelor privitoare la identificarea rolului discursului mediatic și al narațiunilor în construirea identității, a rolului mass-media în reprezentarea publică asupra securității naționale și în identificarea valorilor în care s-a produs discursul mediatic cu rol în construirea identității, respectiv în analiza marcărilor discursivi importanți.

Metodologia cercetării. În acest sens, obiectivul general al cercetării, derivat direct din problema de cercetare a lucrării, a fost următorul: evidențierea construcției narative a identității naționale prin prisma discursului mediatic din presa online românească, construit cu ocazia celebrării împlinirii a 100 de ani de la Marea Unire. În urma analizei întreprinse, am relevat că discursul mediatic evidențiat în contextul evenimentului celebrat a fost un discurs moderat care a îndemnat la coeziune și unitate, în cadrul unui parcurs european pe care țara noastră și l-a asumat și pe care își dorește să-l urmeze, menținând elementele specifice culturale și simbolice care ne individualizează în marea familie europeană. Conturarea viziunii prezente cu privire la identitatea națională are ca fundament identificarea elementelor identitare care reprezintă valori de securitate națională și care necesită a fi protejate de către instituțiile guvernamentale.

Raporturile în proiecția teleologică a cercetării pot fi reprezentate prin schema de mai jos:

Obiectivul general al tezei de doctorat: analiza raporturilor dintre identitate și securitate națională din perspectiva construirii identității naționale

Obiectivul general al cercetării/ obiectiv secundar al tezei de doctorat: evidențierea construcției narative a identității naționale prin prisma discursului mediatic românesc pe tema Centenarului Marii Uniri

Intenția investigării discursului mediatic cu rol în construirea identității naționale, corelată cu existența unui corpus al cercetării foarte voluminos, dar și cu o bibliografie de specialitate importantă, a permis conturarea obiectivului general al cercetării, din care derivă obiective specifice, aferente fiecăreia dintre etapele cercetării în parte. Documentarea prealabilă în vederea realizării cercetării a fost făcută și evidențiată pe parcursul capitolelor I – III, în sensul adâncirii problematicei de pe palierul general, al aspectelor privind identitatea până la cele privitoare la demersul specific al identificării modalităților de construire a identității. Universul cercetării (sau corpusul acesteia) a fost constituit din peste 200.000 de articole din media clasice (proiecții în mediul virtual ale articolelor din presa scrisă sau din audio-vizual) și din noile media (incluzând și rețele sociale). Unitățile de analiză și înregistrare au constituit aparițiile individuale în analiza cantitativă, așadar setul de

elemente simple ale universului cercetării reductibile la valori asociate în raport cu o scalare sumară, în trei trepte, standardizată la nivelul monitorizării de presă (privitoare la tonul relatării, identificat în raport cu o serie de termeni anterior stabiliți), respectiv marcării construcției identitare în sine, în analiza calitativă de conținut.

Întrebările cercetării, ca forme intermediare în procesul de trecere de la cunoașterea factualității la cunoașterea legilor care contribuie la o anumită factualitate, au fost stabilite în raport cu aceleași demersuri deductive, plecând de la palierul teoriilor (sau ipotezelor de lucru de nivel maxim de generalitate) prezentate în capitolul I, continuând cu teoriile sau ipotezele de nivel intermediar de generalitate din capitolele II și III și încheind cu formularea de ipoteze de nivel minim de generalitate, aplicabile strict în limitele ariei de cercetare identificate în cadrul capitolului IV, corelabile cu rezultatele obținute în cadrul subcapitolului 2.3. Pentru a preveni subiectivizarea cunoașterii, am evitat apelul la demersul inductiv al cercetării, deși în prima etapă am avut tentația de a construi inductiv întregul parcurs.

Tema cercetării este adecvată unei cercetări standard, realizată prin metode mixte, preponderent cantitative. Ținând cont de faptul că universul cercetării este format din documente transmise prin intermediul mijloacelor de comunicare de masă, având inclusiv rolul de a contribui la construcția identității, am optat pentru analiza de conținut drept metodă de cercetare de bază, cu două proceduri de aplicare:

- Analiza cantitativă de conținut, pentru a evidenția răspândirea/ amploarea fenomenului studiat;
- Analiza calitativă de conținut, pentru a identifica mărcile identitate (marcări discursivi) cu rol în construirea identității naționale.

Ulterior realizării cercetării, am comparat rezultatele obținute în urma analizei cantitative cu cele obținute în cadrul analizei calitative, în vederea înțelegerii adecvate a rolului „*unităților de înțeles*” (mărcilor identitare) utilizate în discursul public românesc cu șase luni înainte de

sărbătorirea a 100 de ani de la Marea Unire, respectiv cu șase luni după, am verificat informațiile recoltate prin sondaj, am încercat să identific contradicțiile de date factuale, am realizat macheta de prelucrare a datelor și am postcodificat informațiile, evaluând dacă și la ce nivel ipotezele de lucru s-au confirmat.

Relevanța temei alese pentru securitatea națională este dată de faptul că identitatea națională este o componentă importantă a statului național unitar, iar pierderea sentimentului de apartenență la statul național poate avea ca efect pierderea de către indivizi a sensului de a se afla reuniți sub suveranitatea aceluiași stat.

Alegerea temei identității naționale ca subiect de studiu în domeniul securității naționale nu este un demers singular, dar construcția cercetării noastre are particularitățile sale originale. Unghiul de analiză din care sunt abordate aspectele teoretice, corelarea acestora cu narațiunea construită în contextul evenimentului irepetabil al sărbătoririi Centenarului și identificarea marcărilor identitari prezenți în discursul mediatic sunt elemente de unicitate pe care teza de doctorat le pune în valoare. Contextul actual, reprezentat de o societate cu tendințe clare de globalizare, de evoluție către structuri supranaționale, constituie una dintre provocările momentului pentru identitatea națională care evoluează odată cu adaptarea cadrului național la noile realități. Statul național, ca parte a sistemului internațional evolutiv, cunoaște și el transformări, își redefiniște atașamentele și interesele, ceea ce conduce la modificări ale identității sale și la reconsiderarea valorilor și obiectivelor de securitate națională pe care statul le protejează.

Relevanța studiului nostru se conturează în contextul în care evenimentul din data de 1 Decembrie 2018 reprezintă un prilej de construcție și evidențiere a unui model colectiv de identitate, relevant din perspectiva securității, pentru că identitatea modelează comportamentul național, determină interesele și acțiunile instituțiilor guvernamentale, dând sens și conținut noțiunii de securitate națională.

CAPITOLUL I

IDENTITATE (SUPRA) NAȚIONALĂ

În contextul unei lumi aflate într-o continuă schimbare, în care prezentul nu mai seamănă cu trecutul, iar viitorul este greu de pronosticat plecând de la elemente care definesc prezentul, adaptarea elementelor identitare la epoca globalizării naște o serie de întrebări care nu-și vor putea găsi răspunsul decât în urma unei analize atente și laborioase.

Comunitățile umane tradiționale au suferit modificări, transformări și adaptări la ceea ce reprezintă lumea de azi, o lume a cărei poveste se scrie sub semnul globalizării, cosmopolitismului, inter și multiculturalismului, toate acestea fiind elemente de susținere, de pregătire a mentalului colectiv și de justificare pentru transformările pe care le suferă societatea modernă, generând și o adaptare a sentimentului de apartenență la sfera națională, tradus prin identitatea națională, pentru a fi compatibil și pentru a accepta metamorfoza pe care o parcurge societatea.

Este utilă prezentei cercetării perspectiva lui Zygmunt Bauman (2004), care valorifică noțiunea de identitate, în cadrul lumii moderne, prin raportare la procesul de transformare continuă la care sunt supuse identitățile în general. Identitățile au devenit trecătoare și profund evazive, afirmă autorul (Bauman, 2004, p.3), iar despre strategiile de

adaptare la „*modernitatea lichidă*”, care se afirmă în capitalismul târziu al societății (Bauman, 2004, p.6), autorul consideră că una dintre aceste strategii este starea de flux continuu în care se află identitățile noastre. În lumea contemporană caracterizată prin schimbări rapide, în care granițele naționale sunt din ce în ce mai difuze, identitatea, o noțiune care prin natura sa este evazivă și ambivalentă, a devenit un concept cheie pentru înțelegerea naturii în schimbare a vieții și a experienței personale în epoca modernă.

Identitatea, care se conturează prin aspectele de similitudine, dar și prin elementele distinctive, este definită ca o posesie durabilă (Brkić, 2014, p.47), deși este un proiect la care se lucrează permanent, care suferă modificări continue și care poate să nu fie niciodată finalizat, în sensul ajungerii la un punct terminus, având forma unui cerc (Bauman, 2004, pp.10-11).

În contextul diversității care caracterizează lumea modernă a fost dezvoltată teoria identității multiple, care rezonază perfect în concepțiile globaliste și cele postmoderniste, susținând că omul poate cumula mai multe identități în raport de grupurile sociale variate din care ajunge să facă parte, abordare care nu exclude și nu aduce pe poziții antagonice identitatea națională cu identitățile regionale, subnaționale, transnaționale sau supranaționale. Se avansează ideea că „schimbarea identității către niveluri superioare ale sistemului mondial nu trebuie să presupună o relație substitutivă între identitățile naționale și cele supranaționale” (Jung, 2008, p.581). Identitățile naționale se mențin, ele fiind apanajul statului național, și în paralel se dezvoltă sentimente de atașament și față de entități supranaționale, din care statul respectiv ajunge să facă parte.

Problema identității este una aflată pe agenda discursurilor publice din întreaga lume, ea reprezentând elementul emoțional, referindu-se la sentimentul pe care indivizii îl dezvoltă în raport cu o anumită comunitate. Această latură nematerială care unește și diferențiază grupurile sociale parcurge și ea un proces de adaptare la transformarea prin care

trece societatea, ca urmare a reaşezării principiilor care mai mulţi ani au constituit premisele pe care a fost construită societatea modernă.

Având în vedere că, în cuprinsul prezentului capitol, ne propunem să analizăm conceptul de identitate supranaţională, cu teoriile iniţiale care s-au dezvoltat cu privire la acest subiect şi cu cele prezente, care surprind de o manieră concludentă cum a evoluat noţiunea, am structurat, în mod relevant pentru tema propusă, clasificările care au fost evidenţiate în literatura de specialitate cu privire la noţiunea de identitate, pentru a putea încadra identitatea supranaţională şi, ulterior, pe cea naţională în aceste tipuri de diferenţieri.

Cercetătorii Sedikides & Brewer (2001) au calificat identitatea, raportând-o la unul sau mai multe dintre cele trei „*niveluri*” în funcţie de care aceasta poate fi definită, ca **identitate individuală**, **identitate relaţională** şi **identitate colectivă**. Distanţa dintre identităţile individuale, relaţionale şi colective este realizată prin raportare la diferitele forme de conţinut identitar pe care identităţile le au, la nivelul de includere. Distanţa este înţeleasă şi din perspectiva diferitelor tipuri de procese prin care identităţile trec în decursul timpului pentru a se forma, menţine sau schimba. Identităţile individuale şi procesele individuale ale dezvoltării identităţii au făcut obiectul de studiu al abordărilor eriksoniene, neo-eriksoniene şi perspectivelor din auto-psihiologie (Leary & Tangney, 2003). Domenii precum socio-psihiologia, sociologia, ştiinţele istorice au dezvoltat studii în zona identităţilor relaţionale şi colective şi s-au concentrat cu predilecţie asupra procesele sociale care au stat la baza formării identităţilor (Wetherell, 2010). Din perspectiva teoriei identităţii sociale dezvoltate de Tajfel şi Turner (1986), identitatea include atât nivelurile personale, individuale şi relaţionale, cât şi pe cele colective, sociale, iar ambele identităţi, personale şi sociale, sunt modelate de contextul social. Identităţile sociale au generat mai mult interes decât identităţile individuale şi au făcut obiectul de studiu al celor mai multe şi mai reprezentative lucrări care au avut ca temă identitatea. „*Nivelurile*” în funcţie de care poate fi

studiată identitatea trebuie înțelese prin prisma interconectării în care ele se regăsesc în realitate. Cercetătorii Reid și Deaux (1996) au arătat că identitățile personale și cele sociale sunt asociate în memoria oamenilor, care fac o legătură între grupul de care aparțin, cu trăsăturile sale particulare, și caracteristicile lor personale, individuale. În studiul celor doi autori se demonstrează că autoreprezentarea include atât identitățile sociale, cât și pe cele individuale, fiind caracteristică unui model de integrare a celor două categorii de identități.

Identitatea colectivă se poate referi la apartenența indivizilor la orice formă de grup sau categorie socială, inclusiv apartenența la o anumită religie (Cohen *et al.*, 2005).

O altă distincție, care se face în cadrul studiilor identității, este între **identitatea unică, unitară**, așa cum este ea prezentată conceptual de către Erik Erikson, în studiile sale din anul 1950, și **identitățile multiple**, care sunt conceptualizate și dezvoltate în studiile unor cercetători precum Peggy Thoits (1991), Rattansi & Phoenix (2005), care pun în lumină rolurile sociale variate pe care individul ajunge să le aibă de-a lungul vieții. La interferența dintre cele două tipuri de identitate se situează un tip hibrid de identitate, o identitate unică alcătuită de fapt din componente multiple (Goossens, 2001, *apud* Vignoles *et al.*, 2011).

Au existat dezbateri și puncte de vedere diferite cu privire la identitate și din perspectiva fluidității ei. Constructiviștii, de exemplu, au susținut că identitățile se pot schimba prin interacțiune, că sunt construite social și, prin urmare, sunt **fluide** (Zehfuss, 2001). Studiile dezvoltate în sociologie de cercetătorul John Turner (1999), de exemplu, au demonstrat că identitatea poate fluctua, în intervale mai scurte de timp, în contextul grupului cu care o persoană se asociază și interacționează. În aceeași cheie conceptuală, a fluidității identității, se situează și abordările discursive ale identității, care consideră că esența identității ține de parcursul pe care individul îl urmează în timpul interacțiunilor sociale, iar identitățile nu sunt altceva decât dispozitive discursive folosite pentru îndeplinirea obiectivelor rezul-

tate din interacțiune (Potter & Wetherell, 1987). Problematika este însă mai complexă și a suscitât dezbateri, existând argumente atât pentru susținerea laturii stabile, fixe a identității, cât și pentru susținerea fluidității și flexibilității ei (Brubaker & Cooper, 2000; Rattansi & Phoenix, 2005). Aspectele ce țin de stabilitatea identității se raportează la două unități de timp, schimbări de dezvoltare pe termen lung și fluctuații contextuale pe termen scurt (Vignoles *et al.*, 2011). Majoritatea abordărilor psihologice consideră că identitatea este relativ **stabilă** după ce s-a format, în adolescență și în prima parte a vieții de adult (Arnett, 2000; Erikson, 1968). Abordările care se concentrează pe obiective, valori și credințe personale (Kroger, 2007) și cele care se raportează la identitățile etnice (Umaña-Taylor *et al.*, 2006; Rădulescu-Motru, 1942) au aceeași viziune, considerând că, după ce a parcurs procesul de formare în prima parte a vieții, până la vârsta adultă, identitatea rămâne stabilă pentru restul vieții.

Unii teoreticieni, printre care se numără și Alan Waterman (1984), formulează opinii conform cărora identitatea poate fi **descoperită** sau **construită**, aducând argumente pentru fiecare dintre ipoteze. O identitate descoperită este o identitate preexistentă, dar care nu era cunoscută până la momentul în care a fost relevată. Identitatea construită nu preexistă, ea este creată. Construcția identității se realizează prin interacțiune socială, prin acumulările pe care individul le obține în mediul social. O astfel de viziune este specifică teoriei constructiviste din cadrul relațiilor internaționale, dar și abordării istorice a identității, cea care face legătura prezentului cu trecutul și explică forma existentă astăzi, prin raportare la parcursul istoric avut și la acumulările obținute în decursul veacurilor. Pe lângă cele două forme de identitate, construită și descoperită, Seth Schwartz (2002) a susținut posibilitatea existenței unei identități **autoconstruite**, argumentând că o astfel de identitate este reprezentată prin calea către descoperirea de sine. Schwartz (2002) susține că pașii făcuți pentru a dezvolta sentimentul de sine reprezintă drumul care la final se încheie cu descoperirea de sine și cunoașterea potențialului. Fiecare experiență pe care individul

o parcurge este importantă, la fel ca sentimentele autentice pe care experiențele le generează și care lasă o amprentă asupra identității individului. Articolul lui Schwartz din 2002, „*In search of mechanisms of change in identity development: Integrating the constructivist and discovery perspectives on identity*”, este o „încercare de a specifica mecanismele dezvoltării identității prin integrarea punctelor de vedere despre autoconstrucție și descoperire de sine asupra identității cu elemente social-psihologice din teoria dezvoltării identității a lui Erik Erikson” (Schwartz, 2002, p.317).

Din perspectiva sociologului francez Claude Dubar (2003), problematica identitară a ajuns într-un impas care a fost generat de apartenența multiplă la diverse colective, asociații, grupuri, care s-au dovedit a fi variabile și efemere. Există abordări care pornind de la teoria „*multiplelor identități*” riscă să extindă prea mult noțiunea de identitate, dincolo de limita în care ea poate fi înțeleasă, asociind-o și înlocuind-o cu alte forme de identificare, care nu mai rezonază cu indivizii. Fiecare asociere în parte, cu diferitele grupuri sociale, reprezintă nuanțe ale identificării, apărute în contextul evoluției societății, a tehnologiei și a modalității facile de comunicare.

Ceea ce nu se poate nega este construcția la nivel internațional a tot mai multe asociații, uniuni, federații, organizații care excedează cadrulul național și care își dovedesc deja de ani buni viabilitatea. În cadrul acestor formațiuni se dezvoltă atașamente bazate pe continuitate și credibilitate, care conduc la nașterea unei puternice legături comunitare.

În cuprinsul acestui prim capitol al lucrării, mi-am propus să prezint, dintr-o perspectivă evolutivă, teoriile care susțin identitatea supranațională, pentru a avea viziunea felului și contextului în care aceste teorii s-au dezvoltat și au evoluat până la poziția pe care ele o ocupă astăzi în studiile de specialitate. Prezentarea detaliată a elementelor care au favorizat evoluția conceptului de identitate supranațională este importantă pentru înțelegerea faptului că schimbările societății sunt cele care

au avut un impact major și o mare contribuție în construcția conceptului. Prin analogia pe care am realizat-o între identitatea națională și cea supranațională am urmărit să evidențiem felul în care evoluția unuia dintre concepte influențează evoluția celuilalt.

1.1. ANALIZA CONCEPTULUI DE IDENTITATE SUPRANAȚIONALĂ

Statele, confruntate cu amenințări supranaționale, ca urmare a noii situații geopolitice a lumii, au apelat la soluții, dincolo de propriile granițe, care să le asigure securitatea, soluții care s-au concretizat într-o politică a aderării la diferite organizații internaționale formate în jurul marilor puteri. Astfel, printre organizațiile interguvernamentale, la care și România a aderat, cu rol în menținerea păcii, a securității internaționale și în asigurarea unei apărări colective, se număra ONU, NATO, OPEC.

Statul național fiind confruntat cu o evoluție a realităților economice și politice, cărora nu le putea face față de unul singur, atras fiind în procesul de globalizare și confruntat cu schimbări profunde de paradigmă, prin interconectarea tuturor problemelor sociale, a avut tendința de a se asocia în cadrul diferitelor uniuni supranaționale și regionale, care să îi asigure cooperare și conlucrare, cu scopul de a face față problemelor tot mai complexe. Nevoia de a depăși cadrul național, din perspectiva apărării și a securității, a venit ca urmare a unei evoluții firești a societății, determinată de interconectarea statelor la nivel internațional, dar și din nevoia de a gestiona mult mai eficient problemele de securitate apărute. În acest context, România a aderat la Uniunea Europeană, angajându-se la un parcurs comun cu celelalte state membre, fundamentându-și politicile în raport de principiile și valorile promovate de Uniune.